

Q&A over de nieuwe bepaling ingevoegd in artikel 33 WVH door de wet van 31.07.2023 om justitie menselijker, sneller en straffer te maken IV

In artikel 33 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis wordt in paragraaf 1, tussen het eerste en het tweede lid een lid ingevoegd, luidende:

Tenzij de beklaagde of de beschuldigde gevangen gehouden wordt om een andere reden, wordt hij, niettegenstaande hoger beroep, eveneens onmiddellijk in vrijheid gesteld als hij wordt veroordeeld tot een hoofdgevangenisstraf zonder uitstel van minder dan drie jaar of als hij wordt veroordeeld tot een hoofdgevangenisstraf zonder uitstel van minder dan een jaar op basis van de artikelen van titel I ter van boek II, de artikelen 417/5 tot 417/41, 417/43 tot 417/47, 417/50 tot 417/55, 433quater/1 tot 433quater/4 van het Strafwetboek. Indien het openbaar ministerie op basis van het dossier van oordeel is dat de beklaagde of de beschuldigde geen hoofdverblijfplaats heeft, maakt dit het voorwerp uit van een afzonderlijk debat. Indien naar aanleiding van dit debat wordt vastgesteld dat de beklaagde of beschuldigde geen hoofdverblijfplaats heeft, beveelt het hof of de rechtbank dat hij aangehouden blijft tenzij het hof of de rechtbank oordeelt dat deze situatie geen risico met zich meebrengt op het zich onttrekken aan de straf. Paragraaf 2, derde lid, is van toepassing op deze beslissing. De onmiddellijke invrijheidstelling van de beklaagde of de beschuldigde brengt met zich dat jegens hem geen dwangmiddelen mogen worden gebruikt.

Deze nieuwe bepaling roept bij verschillende griffies reeds een aantal vragen op, die we hieronder proberen te beantwoorden. Let op, deze antwoorden zijn gebaseerd op de memorie van toelichting bij de wetswijziging, maar worden verstrekt *onder alle voorbehoud*, aangezien bepaalde zaken o.i. pas duidelijk zullen worden bij de concrete toepassing ervan door de rechtbanken.

1. Elke beklaagde die voor de correctionele rechtbank verschijnt en een effectieve straf onder de 3 jaar of, voor terro- of zedenfeiten, onder 1 jaar krijgt, dient de dag van de uitspraak vrijgesteld te worden?

Ja, dat klopt. Dit is de regel die vervat zit in de eerste zin van de nieuwe bepaling. Het betreft een nieuw soort onmiddellijke vrijstelling niettegenstaande beroep, met de strafmaat van de effectief opgelegde straf als criterium. Let op, het moet dus gaan om een effectieve straf van *minder dan 3* resp. *minder dan 1* jaar. Een veroordeling van exact 3 resp. 1 jaar leidt dus niet tot de invrijheidstelling¹.

En op die regel is een uitzondering voorzien, voor de gevallen waarin de rechtbank na een tegensprekelijk debat vaststelt dat de verdachte niet over een hoofdverblijfplaats beschikt. In die gevallen zal de rechtbank de verdere aanhouding bevelen (zie vraag 2. hieronder).

2. Beklaagden die geen vaste verblijfplaats hebben, blijven aangehouden, tenzij de rechter anders zou beslissen?

Dat klopt. Dit vormt dan de uitzondering op de regel van de invrijheidstelling. Zoals de wet is geformuleerd, moet de rechter *uitdrukkelijk* de verdere aanhouding bevelen, nadat er een (door

¹ De plafonds 'minder dan 3 jaar' en 'minder dan 1 jaar' sluiten dus niet aan bij de categorieën van de wet externe rechtspositie, maar bij die van de wet voorlopige hechtenis (de onmiddellijke aanhouding).

het OM op te starten) debat is gehouden over het al dan niet beschikken over een hoofdverblijfplaats. Als de conclusie van dat debat negatief is (de beklaagde beschikt niet over een hoofdverblijfplaats), zal de rechter uitdrukkelijk bevelen dat de beklaagde aangehouden blijft.

Maar ook hierop kan de rechtbank een uitzondering toestaan: dus zelfs als de conclusie van het debat negatief is (de beklaagde beschikt niet over een hoofdverblijfplaats), kan de rechtbank oordelen dat de beklaagde *toch* in vrijheid moet gesteld worden, nl. wanneer de rechtbank van oordeel is dat het gebrek aan hoofdverblijfplaats geen onttrekkingsgevaar impliceert. Ook dat zal dan in een aparte beschikking bepaald zijn.

3. Wat wordt verstaan onder “hoofdverblijfplaats”?

Dit betreft een door de bodemrechter te beoordelen feitenkwestie. In de memorie van toelichting (<https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/3436/55K3436002.pdf>) wordt de notie als volgt toegelicht:

“Er wordt in een uitzondering op deze onmiddellijke invrijheidsstelling voorzien. Concreet is het voor het verdere verloop van de procedurebelangrijk dat de veroordeelde bereikbaar is via zijn hoofdverblijfplaats. Dit zal nodig zijn voor een aantal navolgende procedurehandelingen, zoals deze verbonden aan de mededeling van stukken (bijvoorbeeld de verzending van het gevangenisbriefje eenmaal de veroordeling definitief is). Er wordt hier hoofdzakelijk beoogd deze personen te viseren die, omdat ze geen voldoende duidelijk identificeerbare hoofdverblijfplaats hebben, “in de natuur” zouden kunnen verdwijnen eerder dan de beslissing over het ingediende beroep of de uitvoering van de uitgesproken straf af te wachten. Hierover moet een afzonderlijk debat worden gehouden onmiddellijk na de uitspraak van de straf en dit overeenkomstig de bepaling voorzien voor de onmiddellijke aanhouding. In geval van twijfel over het bestaan van een hoofdverblijfplaats, werpt het openbaar ministerie dit op tijdens de zitting. Deze vraag is dan het onderwerp van een afzonderlijk debat waarin het aan de betrokken persoon (of zijn advocaat) is om aan te tonen dat hij beschikt over een hoofdverblijfplaats.

Onder hoofdverblijfplaats, moet de notie “hoofdverblijfplaats” worden begrepen zoals omschreven in de algemene onderrichtingen van de FOD Binnenlandse Zaken inzake het houden van de bevolkingsregisters (blz. 19): “Als hoofdverblijfplaats moet worden beschouwd de plaats waar de betrokken persoon effectief de beschikking heeft over een woning, die hij echt blijkt te bewonen en die hij betreft met de bedoeling er zijn hoofdverblijf te vestigen, dat wil zeggen er de verblijfplaats van te maken van waaruit hij deelneemt aan het maatschappelijk verkeer, waar hij zich terugtrekt voor zijn privéleven, waar het centrum ligt van zijn gezinsleven en waar hij, zo hij een bedrijvigheid buitenshuis uitoefent, na de dagtaak regelmatig terugkeert en er gewoonlijk verblijft (R.v.St. LAMBRECHTS, nr. 28.317, 30 juni 1987; R.v.St. FRANCOIS, nr. 37.576, 10 september 1991; R.v.St., PANHUYZEN, nr. 52.415, 22 maart 1995; R.v.St. SMEERS e.a., nr. 60.752, 4 juli 1996; R.v.St. DE VliegHERE e.a., nr. 81.422, 29 juni 1999; R.v.St. VAN DEN BOGAERT e.a., nr. 82.258, 14 september 1999).”

Het is niet aan de gevangenis om een rol te spelen in het debat over het al dan niet beschikken over een hoofdverblijfplaats.

4. De veroordeelde ontvangt, na het in kracht van gewijsde treden van het vonnis, een gevangenisbriefje van het OM om zich te komen aanbieden en de geactualiseerde versie van de CB 161 dient toegepast te worden?

Ja, dat klopt. Eenmaal de veroordeling definitief is geworden, is het aan het OM (en niet aan de gevangenis) om de uitvoering van de veroordeling te benaarstigen, zoals het dat zou doen t.a.v. een veroordeelde die tijdens zijn proces in vrijheid is gebleven of reeds voor de uitspraak in vrijheid was gesteld. De veroordeelde wordt dan beschouwd als komende 'vanuit vrijheid' en kan, voor zover hij ook aan de andere voorwaarden voldoet, genieten van de procedure 'zonder advies directeur' voor de toekenning van strafuitvoeringsmodaliteiten door de SUR.

5. Quid vreemdelingen zonder recht op verblijf?

5.1. Blijven zij in alle gevallen aangehouden tot het vonnis in kracht van gewijsde is getreden en ze in de voorwaarden zijn om door DVZ verwijderd te worden?

Neen, de nieuwe regel van de onmiddellijke vrijstelling bij veroordeling tot een straf van minder dan 3 resp. minder dan 1 jaar, geldt in beginsel ook voor vreemdelingen zonder recht op verblijf. Het verblijfsstatuut als zodanig is irrelevant voor de toepassing van de bepaling. Wanneer een beklaagde aangehouden dient te blijven, dan dient de rechter dit uitdrukkelijk te bevelen en zal dit gestoeld zijn op de vaststelling, na een afzonderlijk debat hierover, dat de beklaagde niet beschikt over een hoofdverblijfplaats. Het al dan niet beschikken over een hoofdverblijfplaats is een feitenkwestie; het is niet uitgesloten dat ook een vreemdeling zonder recht op verblijf over een hoofdverblijfplaats beschikt, net zoals het niet uitgesloten is dat een persoon *met* recht op verblijf aangehouden blijft, omdat hij *niet* beschikt over een hoofdverblijfplaats.

5.2. Kan DVZ o.g.v. artikel 74/8 van de Vreemdelingenwet de administratieve hechtenis bevelen voor max. 7 dagen indien de vreemdeling in toepassing van deze nieuwe bepaling onmiddellijk moet worden vrijgesteld?

Neen, DVZ kan hier geen administratieve hechtenis bevelen. DVZ kan maar de administratieve hechtenis bevelen in geval van opheffing van een BA of een daarmee gelijkgestelde hypothese (zie de lijst in MO 1815bis). De vrijstellingen op grond van artikel 33 van de wet voorlopige hechtenis zijn niet opgenomen in die lijst, en de tekst van de MO bepaalt bovendien uitdrukkelijk dat de personen op wie artikel 33, § 1, van de wet voorlopige hechtenis wordt toegepast niet in administratieve hechtenis kunnen worden gehouden.

5.3. Moet DVZ verwittigd worden bij een vrijstelling op grond van deze nieuwe bepaling?

Ook hier gelden de bepalingen van de MO 1815bis zoals ze reeds gelden voor andere vrijstellingen o.g.v. artikel 33 WvH: "De directeur van de gevangenis licht DVZ in van de invrijheidstelling teneinde hen toe te laten de nodige maatregelen te nemen. Indien DVZ beslist om de vreemdeling nog diezelfde dag over te brengen naar een gesloten centrum, wordt die beslissing onmiddellijk ter kennis gebracht van de vreemdeling, die tekent voor ontvangst. De beslissing wordt onmiddellijk naar DVZ teruggezonden. De vervoersdienst van DVZ haalt de vreemdeling diezelfde dag zo snel mogelijk op in de gevangenis." (MO 1815bis, p. 6)

6. Kan de man, die de dag van de veroordeling vrijgesteld wordt, nog beroep aantekenen in de gevangenis ?

De wet van 25 juli 1893 betreffende het aantekenen van beroep door gedetineerde of geïnterneerde personen geldt t.a.v. personen die in een gevangenis of ABM/IBM opgesloten zijn. De toepassing van de nieuwe bepaling van artikel 33 WvH impliceert een onmiddellijke invrijheidstelling; er mogen jegens die persoon geen dwangmiddelen worden gebruikt. O.i. impliceert dit dat de betrokkene vanaf de uitspraak niet meer te beschouwen is als gedetineerde en kan hij dus geen beroep meer aantekenen in de gevangenis.

7. Quid als iemand met meerdere detentietitels voor zijn BA wordt veroordeeld tot een straf minder dan 3 jaar? Dient deze detentietitel dan gedesactiveerd te worden of mag deze actief blijven staan omdat er nog andere detentietitels zijn?

De detentietitel van het BA (de niet-definitieve veroordeling), waarvoor betrokkene op grond van de nieuwe bepaling bij uitspraak onmiddellijk in vrijheid wordt gesteld, dient te worden gedesactiveerd. Die veroordeling vormt immers op dat ogenblik geen detentietitel meer.

8. De nieuwe bepaling trad in werking op 19/08/2023. Wat betekent dit concreet?

De nieuwe bepaling is enkel van toepassing op veroordelingen uitgesproken vanaf 19 augustus 2023. De verdachten die voor 19 augustus 2023 veroordeeld werden tot straffen die onder het toepassingsgebied van de nieuwe bepaling zouden vallen en voor wie de beroepstermijn nog lopende is, mogen dus niet in vrijheid gesteld worden op basis van deze bepaling.